

žiti, kér bolj odrašenih pri poljedelu in drugih opravilih v gojzdu in doma potrebuje.

Pa ko bi to pravi uzrok bil, kakor se terdi, bi morala tudi v drugih še bolj goratih deželah, namreč na Českim, Solnograškim in Tiroljskim ravno taka biti, in vender vidimo, de v teh deželah skoraj vsi otroci v šolo hodijo. Gorata lega slavenskih sél je tedaj le zgovor, se iztroškov za učitelja in za šolo ogniti. Če šolski poduk tako malo cenijo, de se gospodarjem 2 ali 3 goldinarje na léto za-nj izdati preveč in pretežko zdi, je tega posebno dosedanje zatiranje krivo bilo, ki, dušo še bolj ko teló v sužnosti deržaje, ni revnimu kmetu prave blaženosti svojih otrok spoznati dalo. Vse poti do tega spoznanja so mu bile zaperte, in ni se mogel ne pri pametnih ljudéh, ne iz bukev podučiti. Unih ni razumel, in te — pa sej ni družiga bilo, ko kakšna pratika ali kakšne šolske bukvice — so mu bile, ker ni brati znal, zastonj. Je li čudo tedaj, če Slovenc v goratih krajih, kjer šol še ni, vedno trobi: „de se mladi ljudjé, ki v šolo hodijo, dela odvadijo; de jih dosti vas zapustí, de bi se v bližnji poglavni šoli za latinske šole pripravili, de doma zemljiša neobdelane ostanajo i. t. d.; de če ravno otroci tako ne zaidejo in se po šolskih létih kmetovanja poprimejo, vse spet pozabijo, kar se jim je v šoli v glavo vtepló; de če se otroci zveržejo, je šolski poduk kmetovanju škodljiv, če se pa ne, je brez koristi; de je tedaj koristniši, mladost v nevednosti pustiti, de kmetijstva potrebne delavce neprenehama doma imajo“.

Prazna bi bila, upati, de se ta neumna misel že zdaj zatreti da, če se terja, de naj soseske za šolo in za učitelja same skerbé.

Kar dalje razširjenje šolskiga poduka overa, je tako imenovano všolenje. Postave, ki so v začetku všolenje ukazovale, so imele posebno ta namén, de naj se zlo majhne vasí in posamesne hiše dobrotljiviga poduka v kaki veči sošeski vdeležijo, ker niso dovolj premožne, de bi lastno šolo imele.

Očitna napčnost pa je, če se večim srenjam dopusti, svoje otroke v kako bližnjo šolo pošilati — napčnost, iz ktere samo od sebe pride, de v bližnji šoli ni za vse otroke všoleniga kraja prostora zadosti, de jih tedaj zavolj tega veliko v šolo hoditi ne more.

Če tedaj prevdarimo, kaj brani, de se naše slavenske šole prav ne ponašajo in ne množé, in če vprašamo kaj je storiti, de se ohrani, kar obstoji — in napravi česar je še treba, se nam ti odgovori ponudijo:

1) Častitljiva duhovšina in deželski uradi morajo bolj skerbeti ko doslej, de v srenjah, ki šole imajo, gorečnost za-nje ne omerzne. To deseči, so slovesne poskušnje (feierliche Prüfungen), lepe, koristne darila (tudi kako oblačilo), ki bi se imele učencam, ki se nar bolj ponesejo, in posebno hitro namestenje učitelja, kjer ga manjka, — gotovi pripomočki. Tode žalibog, sploh se zanemarijo, in velikokrat se primeri, de zastran bolezní ali pomanjkanja učitelja šola cele mesce preneha, de se otroci zastran tega šole odvadijo, starši pa z mislijo sprijaznijo — de se tudi brez šole živí, i. t. d.

2) V srenjah, kjer šol še ni, bo zanaprej poduk in opominjevanje duhovšine in kantonskih poglavarstev več izdal ko doslej. Ne sme se pozabiti, de dosedanje zatiranje srenj je dvojni nasledek imelo, prvič de ljudje niso skoraj nikjer nič svobodno skleniti mogli, in drugič de se je kmet radovoljno vsake priložnosti poprijel, prizadevanje vlade že v prvim začetku overati, ali ko je vender kaj vpeljala, dobro seme že v kali zatreti. Odslej pa bodo prosti srenjčani, ki si bodo poglavarje svobodno sami volili, kmalo spoznali, de srenjske reči in njih oskerbništvo niso več pod oblastjo gospodovavnih uradnikov, de sklepi odbornikov so res volja srenje, de tedaj, ako šolo napraviti sklenejo, res srenja

hoče, de naj se napravi. Nekoliko časa bo res še preteklo, prej ko si bo ljudstvo te samostojnosti prav svesto; kmalo pa se bo vender spoznalo, de je srenjskim odbornikom h koristni oskerbitvi srenjskih zadev nekolikšne omíke treba, de jih saj vsak pisarček za nos ne vodi. To bo ljudí pa tudi kmalo prepričalo, de je šole treba.

3) Všolenje bi se moralo, dokler bodo deželske in duhovne urade v ti reči kaj govoriti imele, le na tiste majhne soseske omejiti, ki res nikakor v stanu niso, s svojim premoženjem lastne šole napraviti in zderževati.

Upati je, de bo vlada posebne pripomočke za plačo učiteljev dovolila. Ti pripomočki pa vender ne bodo tako obilni, de bi se vsakimu učitelju dostojna plača odmerila. Prav pametno bi utegnulo tedaj biti, ko bi se v vsakim kantonu — se vé de z dovoljenjem deželskiga zbora — iz naložkov na nepremenljive (directe) davke denarnica napravila, iz ktere bi se, kar bi pri pripomočkih iz deržavlanske denarnice manjkalo, namestovalo. Šol je deželi treba, in ne le posamesnim krajem. Naložek na davke se da tedaj opravičiti, in ko bi občen bil, bi bilo kakor de bi se iz deržavlanske denarnice plačevalo. Srenjam pa, ki šole iz lastniga premoženja imajo, bi se znala polovica takiga naložka ali poviška davkov poverniti. Tudi bi ne bil ta povišek tako velik, de bi se preveč občutil.

Ne sme se pa čakati, dokler de vlada pripomočke iz deržavlanske denarnice zagotovi; marskako léto bi utegnulo še preteči prej ko jih bo deržavlanska denarnica dovoliti zamogla. Marveč bi se morale šole v pristojnih krajih precej napraviti, in pri prvim deželskim zboru dovoljenje za povišanje davkov ali za opomnjen naložek iskati in zadobiti. Ko pozneje pripomočki iz deržavlanske denarnice pridejo, se bodo šole kolikor bo treba toliko ložej pomnožile.

Popotovanje skozi podzemeljske jame in votline v Planini in na Krasu.

De Kras zlo na votlim stoji, je že davnej znano; de pa te podzemeljske jame in votline, zdej manjši zdej večí, med seboj v zavezi stojé, ni prazna misel le nekterih domišljevalcov, ampak taci mož, ki so v natoroznanstvu znajdeni in so že poskuševali, nektere teh podzemeljskih jam preiskovati. Rajnki g. Lindner, g. Jakob Svetina v Terstu, gosp. Anton Urbas, kaplan v Sostru, g. Jožef Obreza i. t. d. so možje, ki so tu in tam podzemeljske jame Krasa preiskovali in nam mnogo važniga v tem naznanje dali, posebno naš mnogospoštovani natoroslovec g. Urbas.

Pred 2 letama je začel g. Dr. Voigt, takrat profesor anatomije v Ljubljani, te podzemeljske čuda preišljevati, in je bil na misel prišel: ali bi se ne dala železnica iz Ljubljane v Terst in Reko pod zemljo skozi te votljíne peljati, če bi se pot po podzemeljskih vodotokih poiskala, in — čeravno z velikimi stroški — za železno cesto pripravna naredila. Ljubljaničica, Unc in Pivka so gotovo le ena in ravno tista reka, ki se pa dvakrat pod zemljo skrije, in enkrat pod imenam Pivke, drugikrat pod imenam Unc, in tretjič pod imenam Ljubljaničice na dan pride. Gotovo sta tudi Cerkníško jezero in Ljubljansko močirje s temi podzemeljskimi vodami v kakošni dotiki, ki zaslužijo natanjko preiskovane biti. De Reka blizo memo Tersta pod zemljo teče, je dokazal rajnki Lindner, ki je v létu 1840 Trebiško jamo najdel in v nji Reko. Take jame se pa najdejo tudi poleg Opčine, Proseka, Gabrovice in sv. Križa. Gosp. Dr. Voigt je dal létas na Dunaji bukvice*)

*) Vorschlag zu einer Eisenbahn, welche Triest und Fiume

na svitlo, v katerih svetje, kako naj bi se železnica napravila, ktera bi Terst v Reko naravnost med seboj, obé ti železnici pa z Ljubljansko zedinila.

Ljudje so se temu nasvetu posmehovali, in se čudili, de more pametnemu človeku kaj taciga v glavo šiniti! Zares se tudi nam ta misel nekoliko prenapeta zdi — tode brez dobrih nasledkov od več družih strani gotovo ne bo, kakor bomo kmalo dokazali.

(Konec sledí.)

Novičar iz Celja.

V Celju je bila 9. avg. z navadno slovesnostjo volitev 18 odbornikov in 9 namestnikov za Celjsko mesto. Tretji dan so odborniki se zbrali za volitev županijskiga predstojništva. Izvoljeni so bili: za župana gosp. Fr. Maurer, posestnik; za podžupane: gospodje P. Kaindlstorfer, tergovec, C. Endres in Th. Grile, posestnika — vsi verli in zaupanja vredni možje. — Hlapone na železnici bodo tudi tukaj kmalo s premogam (Steinkohle) kurili. Na Celjski kolodvor se mora za ta namen vsaki mesec 2000 centov premoga pripeljati. — Vodja Celjskih latinskih šol — velik protivnik Slovincov in celimu mestu neprijeten mož — je bil pred kratkim od svoje službe odstavljen. — Med novimi tukajšnjimi uradniki je več prav verlih Slovincov, ki so zlo goreči za svoj slovenski jezik. Zapazili smo med njimi eniga gospoda, ki, rojen Nемеc, se je slovenšine tako naučil in navadil, de v pisarnici s slovenskimi kmeti tako dobro in tako rad po slovensko govori, de je veselje ga poslušati. Tako je pravo.

Novičar iz Ljubljane in Krajskiga.

God našiga presvitliga Cesarja, ki je zdej 20 lét star, je bil o nedeljo tudi v Ljubljani z veliko slavnostjo praznovan. Zjutraj zgodaj so začeli topovi na gradu pokati in muzika narodske straže je šla po mestu oznanit slovesni dan. Ob 10. je bila velika sv. maša, ktero so knezoškof peli in pri kateri se je razun višjih in nižjih vradnikov, odbornikov mestne srenje, vojaških častnikov i. t. d. mnogo ljudstva družih stanov zbralo. Blizo cerkve je stala in streljala pri cerkvnih opravilih narodska straža, kateri je danes spet zapovedoval mnogospoštovani g. Baumgartner; zraven narodske straže so tudi vojaki domačiga regimenta praznovali to obhajilo in so streljali. Prijazno vreme je streglo slovesnosti, ki je bila danes drugikrat v praznovanje rojstniga dneva presvitliga cesarja. — V četrtek dopoldne je podelil g. deželni poglavar poslavlila Franc-Jožefoviga reda in križa tistim 9 gospodam v Ljubljani, ki smo jih v poslednjih „Novicah“ imenovali; pa podeljenje se je zgodilo tabart natihama — brez vse slovesnosti, ki je scer vselej in povsod o tacih prigodkih navadna. — Volitve novih županov in odbornikov grejo dobro od rok. V Kranju je bila 2. dan t. m. volitev 18 odbornikov in 9 namestnikov, 3. dan t. m. pa volitev župana in županijskih svetovavcev. Za župana so izvolili g. Konrad Lokerja, za županijske svetovavce pa gosp. Franceta Majerja, Jakoba Jalena in Dr. Viktorja Hradeckiga. Slovesnost je bila velika, ker je bil sam deželni poglavar pričjoč; po dokončanim cerkvenim opravilu je povabil za občni prid vés vneti kantonski poglavar g. Pavker g. deželni g. poglavarja in novi mestni odbor h kosilu, kjer je bilo vse prav židane

volje. — 13. t. m. je bila v Planini volitev; izvolili so g. Aleks. Wilherja za župana, g. Matija Korena in g. Franceta Košca za županijska svetovavca, razun teh še 12 odbornikov in 6 namestnikov. — C. k. stavno vodstvo je razpisalo po časnikih podzidje železnice iz Ljubljane do Borovnice, ki bo blizo 2 milijona veljalo; kdor hoče te dela prevzeti, naj se ponudi po pismih do 30. t. m. na Dunaj c. k. stavnemu vodstvu. — Z veseljem beremo v razglasu Ljubljanske hranilnice, de bo veliko denarja, ki ga imajo bogatini v nji shranjeniga nazaj dala, de bo lože potem vlage menj premožnih sprejemala. Tako je prav.

Novičar iz mnogih krajev.

Presvitlí cesar ni praznoval svojiga godú domá na Dunaji, ampak se je 15. dan t. m. na zgornje Avstrijsko podal. — Vsim kantonskim gospóskam je ukazano, de naj popis za vojaški stan pripravnih mladenčev ob prihodnjim novim létu začnú, tako de bo o začetku svečana prihodnjiga léta povsod dokončan. Ta popis se bo za srečkanje (lozanje) potem vpricho županijskih predstojnikov v red djal, od duhovnov po kerstnih in smertnih bukvah pretresel, in potem v vsaki županii očitno nabil, de se vsak pritoži, če ni kaj prav narejeno bilo. — Naša armada, ki na Českich in Vorarlberških mejah stoji, ne bo pomanjšana, ampak še pomnožena; tako govore nar novejši novice. — Laška in Madžarska stranka v Reki niste clo nič zadovoljni, de je Reka s Horvaškim združena, želite in mislite, de bo k Teržaški okrajni prišla. — Za telegrafa na Tiroljskim se bo 400 centov bakra (kufra) potrebovalo. Telegrafi so sploh cene bakra povikšali. — 15. dan t. m. je bil mladi kardinal knez Švarcenberg na prestol nadškofa Českiga v Pragi z veliko slavnostjo posajen. — Francoski vladni predsednik Napoljon popotuje zdaj — kakor nekteri časopisi terdijo — po deželi zvedit: kako kaj ljudstvo od njega misli, in ali bi bilo varno republiko prekucniti in se za cesarja oklicati dati. pa se nič kaj prav ne kaže; Francoska dežela je v 5 močnih strank razkropljena, ki je ena čez drugo. — Kako se bo vojska Dancov s Šlesvig-Holsteinci končala, se še nič ne vé: to pa je gotovo, de je ta vojska za Nemčijo sploh imenitniši postala, kakor se je o začetku mislilo. — V Turinu na Sardinskim Laškim se je huda razpertija vnela med posvetno in duhovno vlado. — Na Rusovskim — kakor neko naznaniło kaže — so lansko léto 35 milijonov vaganov žita za žganje porabili, ki ga vodko imenujejo. Vodka! vodka — Rusi te popivajo kakor mi vodo. — Nikjer ljudje toliko ne stavijo in tako visoko, kakor na Angležkim. Létas sta dva bogata posestnika 5000 gold. stavila, eden terdi, de je boljši, če se pésa bolj redko, drugi če se bolj gosto seje; postavljena komisija bo to na tanjko razsodila. Take stave so za kmetijstvo sploh koristne, ker storé, de kmetovavci cele deželo pazijo, čigava je ta prava.

Popravek.

V naznanilu šolskih izpraševanj v podkovijski učilnici se je pomota vrinila, de danes (v sredo) in pa v petek (23. dan t. m.) ni izpraševanja; to pa ni res, ker ravno danes in v petek je izpraševanje, kakor vse druge dni noter do 1. kimovca; le v četrtek (22. dan t. m.) in pa v nedeljo (25. t. m.) ni izpraševanja. — To tiskarno pomoto popravimo za tiste, ki hočejo kterikrat izpraševanja poslušati priti.

Današnjimu listu je pridjan 26. dokladni list in nasledba razlage srenjske postave.

direct unter einander und beide wieder mit Laibach auf dem möglich kurzen Wege verbinden. Von Br. Christ. Aug. Voigt, Professor der Anatomie. Wien 1850.

volj plesnjivca škodljiva, ki želodec tako hudo prime, de jo iz sebe verže. Sreča je, de živina po nji scer kozlja, ker bi se druge bolezni vnele.

V mokrotnih létinah se tedaj večkrat od kozljanja sliši, in taka je bila tudi létas.

Tu ni družiga pomočka, kakor de se taka sirova spridena kerma živini ne daje, in de se skerbi, de se do dobrega presuši in preverže, de morebiti nar bolj velo plesnjivo perjiče odpade. Pobljša se mokrotno spravljeno senó tudi s postupanjem solí, česar smo v „Novicah“ že večkrat spomnili, in natanjko razložili, če je kdo v stanu, ta pomoček rabiti. —

Živini, ktera po taki kermi kozlja, naj se privoši, de kozlja, ker je to dobro za-njo. De si pa želodec pobljša, naj se ji da grenjke solí 4 lote, kalmeža 2 lota. To naj se v štupo naredí in na poliču vode živini noter vlije.

Ipavska bórja.

(Okrajšani popis g. Matija Vertovca iz slov. berila.)

Ipavsko dolíno so od nekdej čislali raj krajske dežele. De bi se pa nje prebivavci vživajoči take rajске sladnosti ne prevzeli in posvetne minljivosti se spomnili, jih borja večkrat hladi. Drugim krajem so visoke gore za herbtam zaželjena bramba pred hudim vetrenim mrazam; če se sever od zadej va-nje vpira in vbiva, se mora razleteti in v visočinah pozgubiti; zato preksončni podgorjani od njega malo vedó. Ipavska dolína pa nima od zadej visoke gore, ktera bi vetrove ustavljala in odganjala, temuč visok svet, bi rekel velike ravnine ali planjave, ktere, še ravno nekoliko gerbaste, vender ne morejo vetrov odganjati, marveč, ko čez nje pridejo, čez rob Juljskih górov, velikrat z nezapopadljivo težo in nedopovedljivo močjo v dolíno deró, in to je borja.

Sever pride od polnočniga zemelniga tečaja; ko v Hamburgu zmerzlíno naznani, hití čez vse Nemško, zgrabi marsikteriga ponočniga pohajača za nos ali ušesa, zmala memo gredé mnogim devicam na šipe pomenjke njih nedolžnosti pa tudi minljivosti njih lepote, in se v 24 urah že oglasi v Ipavski dolini. Če najde tako hitro popotvaje za Ipavo na Gorenském oblaku, iz kterih znabiti tudi že deží ali sneží, jih z mrazam stisne, de težej postanejo, in se, kot nar težej oblaki hudih vremen — — čez Nanos, ali gorni rob v dolíno s strašnim šumenjem in bučenjem valijo, in scer v podobi vidniga morja, ktero žuga dolíno naglama zaliti. Ali s kakoršno koli hitrostjo in močjo se oblaki doli valé, se vender vsi pri neki piki ali čerti — kjer je zrak bolj gorak — proti raztopí, kakor de bi jih s škarjami pristrigel, in tako zginejo in nevidni postanejo. Taki oblaki so vidljive znamnja borje; Ipavci jim pravijo zástava, po bližnjih Beneških krajih in po Jadranském morju se po zástavi — ki je peroki z gladkimi lasmi na čelu zlo podobna — spozná, kdaj de je borja v Ipavi in tedej tudi pri Terstu.

Iz zástave praší po celi dolíni pri nar jasnejm in čistejém vremenu tanjka rosica, kakšenkrat pa tudi bolj dežuje. Ko je pa hud mraz, leté iz nje po vsi dolíni golomraznice, tisti izlični in grozno drobni sneg, ki najde vsako nar manjši luknjico ali razico, po kterih pride med zimske okna na hranjene cvetlice in v mnoge izbe in spavnice. Če pa iz zástave bolj sneží, pometá borja po več krajih dolíne sneg do čistiga, ga spravlja v zatišje, napravlja iz njega velike zamete, kteri se na cestah ne dajo nikakor skidati, dokler borja terpi. Večkrat se po tem takim primeri, de pri tihim deževnim ali snežnim vremenu v Idrii, v Černim verhu, v Logacu in Planini, imajo Ipavci pri čisto jasnim nebu strašno borjo, v Gorici pa tisti tanjki

in tihi nemški mraz, pred kterim je treba nos in ušesa zakrivati, de jih ne odgrizne. V tako bližnjih krajih, in ravno tisti dan tako različne vremena! — Na gornih robéh se ta sapa také lomi, de iz kraja tihiga morajo ljudjé večkrat po vsih štirih preplazati rob, pod kterim borja strašno bučí. De pa pridejo v dolíno dostikrat gologlavi, je lahko verjeti.

Kjer je koli svet také sozidan, kot za Ipavo, je tudi, in mora biti borja domá. Takó se meče borja iz Obkinj v Terst, také verši iz Kavkaskih planjav na černo morje, de na njim vsako léto po več bark pogine; tako borjo imajo pod Genovo pri Nici, ravno také na Nósu dobrega upa, ki dré iz nekih také imenovanih tablinih gor i. t. d.

(Dalje sledí.)

Popotovanje skozi podzemeljske jame in votline v Planini in na Krasu.

(Konec.)

Gosp. Dr. Voigt priporočuje v imenovanih bukvicah, naj bi se podzemeljske jame na Krasu natanjko preiskale, de se zvé, kako so vstvarjene, kam peljejo, kakó in ktere podzemeljske vode po njih tekó i. t. d. Če ravno se železnica po njih ne bo peljati móгла, zna to preiskovanje vunder za marsikaj družiga dobro biti, posebno de se zvé podzemeljski tók Ljubljani in Reke. Iz tega znanja zna priti 1) de se bo zvedilo, kakó bi se Cerknisko in Ljubljansko močirje na suho djalo in veliko zemlje kmetijstvu pridobilo, ker je verjetno, de tudi Cerknisko močirje in jezero je s temi podzemeljskimi vodami v zvezi; 2) če se Reka spod zemlje vùn speljá in v Terst napotí, se bo Teržaško mesto s pitno vodo previdilo; 3) povodnji v Reški dolíni poleg št. Kocjana se bojo ubranile, ki pri hudim deževju tako nakipé, de iz reke 30 čevljev globoko jezero postane, in 4) bi se znali vodni mlini napraviti, kteri bi s pomočjo borje iz navertanih podzemeljskih jam vodo na dan spravljali, in také Kras, kteri tolikšno pomanjkanje vode terpi, z vodo za pijačo in kmetijstvo previdevali.

Pred vsim pa je potreba natanjniga preiskovanja podzemeljskih jam, ki jih je voda v več tavžent létih izvotlila in v kterih še nikdar noben človek ni bil.

Kar je gosp. Dr. Voigt želel, se je zdaj zgodilo.

Iz Dunaja je prišel slavni naravoslovec gosp. Dr. Adolf Schmidl, te podzemeljske čuda preiskat in je 10. dan pret. mesca v Planini svoje imenitno delo pričel. Ces. kralj. državna družba za zemeljno preiskovanje ga podpira v tem važnim naménu, posebno pa vodja je naprave žl. gosp. Haidinger. Po ti pomoči je gosp. Dr. Schmidl dobil iz Idrije 2 rudokopa in pa ravno tako zvedeniga kakor serčniga rudarja g. Rudolfa. Gosp. Obreza mu je pridružil še eniga mlinskiga hlapca, Jurja Jovkota, praviga korenjaka, kteriga g. Dr. zavolj njegove serčnosti dosti prehvaliti ne more. Šli so še nekteri drugi iz Planine ž njim v jamo — pa kmalo so se jim začele hlače tresti, ter so se vernili.

Previden s pomočniki, z baklami in tako imenovanim bengališkim ognjem, s čolničem, plavico, z lestvicami, vervmi, in mnogim drugim orodjem preiskuje slavni Dr. Schmidl že podzemeljske votline, in je, kakor je Ljubljanskému in Dunajskému časniku 26. dan p. m. oznanil, že 2400 sežnjev (klafter) delječ prišel.

Silno težavno je scer to popotovanje, pri kterim se zdaj po vodi in jezerih vozijo, zdej čez pečine plezajo — pa, kakor g. dohtar pravi, so neizrečeno veličanske. „Krajska dežela — pravi on — je zares dežela zemeljskih čud.“ „Kdo ve v Evropi — pravi dohtar dalje — za podzemeljsko jamo (Grotte), ktera

je 2000 sežnjev dolga, nikjer nižji kakor 10, včasih pa še višji od 40 sežnjev? Danes smo se peljali 1000 sežnjev po vodi, ktera je bila povsod nar manj 10, sèm ter tjà pa tudi 50 sežnjev široka. Težko de bi se še kje drugod tako čudo našlo! Kje bomo vun prišli, ne vém, morebiti pri Magdalenini jami, morebiti pri Postojnski. In kakšne lepote kamnin se tù pod zemljo vidijo. Kako šumi in bobni včasih voda, ki z visociga slopa pada! Però ni v stanu, vsiga tega popisati!

Radovedni smo na daljno popotovanje in popis vsiga. — Naš gosp. Ferd. Šmidt, iskreni naravoslovec, ga je spremil 800 sežnjev dalje v novo znajdeno jamo, ki jo je g. dohtar Haidingerju na čast Haidingerjevo jamo kerstil. Tudi g. kaplan Urbas in g. bibliotekar Kastelic sta se podala k Šmideljnu v Planino v podzemeljsko jamo, precej dalje.

Izid tega preiskovanja bomo častitim bravcam že naznanili. Gosp. dohtar pravi, de je mogoče, stezo skozi in skozi po jami napraviti, po kateri bi zamogli popotniki ob času hude borje iz Planine do Postojne iti, če se bo namreč skazalo, de ste ti jami med seboj zedinjene. Zrak v jami je posebno dober in čist.

Novičar iz slovenskih krajev.*)

Iz Dramiške doline na Štaj. V Šent Jurju pod Rifnikam je bila 25. p. m. volitev župana in podžupanov. Vse je šlo prav po lepim redu in po volji. Posebna hvala gre kantonskimi komisarju Vovku, ki je ljudstvo pri volitvi tako razumljivo podučil, de je vsak vse lahko zapopadel, ako ravno mu je poprej še clo neznano bilo. K žalosti se je pa v Dramni vse nasproti ravnalo; pri takih celo novih napravah bi bilo potreba prostimu ljudstvu vse od konca do kraja razjasniti;

»Kjer ni podučeno,

Tam tud ni prav storjeno.«

Toča nas je hudo namahala na sv. Lorenca dan; od Slovenjiga Gradca noter blizo Horvaške meje je hud oblak veliko kmetov v revšino pripravil. Vina bomo tukaj tako malo pridelali, de še stari možje ne vedó se tako žalostniga leta spomniti. Vse naše zaupanje je skoraj proč; samo eno nas še tolaži, namreč:

»Kjer je naj veči sila

Tam je roka božja naj bolj mila.«

J. Sk.

Iz Celja. Okoli Celja in po deželi griža, vsakolétni gost po deželi, hudo razsaja; veliko ljudi je že po njej pomerlo, nezrelo sadje, prehlajenje in nespačetno domače ozdravljanje je tega krivo. Prikazujejo se pa tudi sèm ter tjà znamnja, s kterimi znana indiška ptujka (kolera) prikoračiti ljubi. — Sadja je letas pri nas clo malo; mraz in gosence so ga pokončale. Pripeljali so scer iz Gorice in Vipave nekaj hrušk in na pol zrelega grojzdja, pa prodajajo ga tako drago, de se moramo to léto že odreči, tajistiga kaj pokusiti. — Veliko se govori zdaj od nekiga grajšaka blizo Celja, ki je v Gradcu zapert. Očitna sodba, ki ima kmalo biti, bo razodela, kaj je nad tem.

Iz Gorenskiga.

Razglasite „Novice“, kako pridno se Kamnogiška šola, nje neutrudljivi učenik Andrej Praprotnik in častiti katehet Anton Jerina, obnašajo, kako da si ta dva gospoda neprenehama od léta do léta večji zasluge za njo nabirata. 26. avgusta zjutraj je bilo konecletno spraševanje v imenovani šoli. Popred je bila sv. maša,

lepo péta. Po nji se je spraševanje pričelo. Kakó natanjko in serčno so gospodu učeniku keršanskiga nauka otroci odgovarjali in pričali, da jim beseda iz serca pride živa, občutena, ne le samo v glavo mertvo vtisnjena, ampak prihodnjimu življenju vedno zvesto vodilo! Potem so pridni šolarčki prebirali takó gladko in zapopadljivo, da jih je le veselje bilo poslušati, posebno pak ko so iz bukvic „miloserčnost do živali“ trigovor tako pomenu primerno navglasovaje čitali, da se je bilo čuditi. Računili so tako prav in hitro, da je težko jim bilo slediti. Spise (pisma) vsake baže so vedili speljati takó urno in gotovo, da ni bilo narmanjši napčnosti zavjeti. En fantič je posebno narek (diktando) tak izverstno, brez pogrška in s tako gotovostjo pisal, da se sme posebno pohvaliti. Razlaganje slovnice je vsim tako gladko šlo, da se je njih premedenost vredno skazala. In tako vse, vse, kar je mogoče, da se otroci v enim, v dveh k večimu v treh létih naučiti zamorejo, pri drugih mnogih opravilih, ki jih jim starši še doma pogosto naložujejo.

Kaj pak čem od izverstnih nabranih lepopsnih poskušinj reči, kaj od raznopisnih, kaj od računskih, kaj od narečnih? Vse je hvalevredno, njih zapopadek, kakor izpeljava; prvi otroke o Bogu, o blaženstvu, o slavjanstvu, o pridnosti podučiva, drugi kaže njih marljivost. Neizrečeno veselje mi je v sercu igralo, viditi otročiče jasniga obraza, žarečih oči in prebrisane glave; njih marljivost me je do solz ginila. Tu pridite sèm sovražniki šole in slovenščine s svojim ugovoram, da je otrokam ostudna in nekoristna, da jim je prijetnejši in koristnejši nemščina. Razkadilo se bode kričično vaše govorjenje kot megla o soncu, — o djanski koristi, ki se bode kmalo v zvišani omiki iz slovenskiga poduka pokazala. Sladak mora vonder biti spominj gospodu učeniku, de je blagostojnosti in izobraženja tolikanj otročičev temelj postavil!

Ko je bilo vse spraševanje redno dokončano, so gospod katehet naj pridniši učence in učenke očitno in sicer iz prav lično natisnjenih pervjoh brali. Perve slovenske so, in s stroški gospoda učenika natisnjene. Razvidi se iz njih, da je šola preteklo léto štela 160 učencov in učenk, kterih 69 na nedeljsko šolo spada; razvidi se tudi, da je že mladinska bravnica vstanovljena, ktero 106 mladih bravcov in bravk obiskuje in si v nji lepe nauke pridobuje. — Na zadnje je stopil en fanteč iz srede in je v kratkim prav milim govoru v iménu vsih drugih hvalo in sladki občut izrekel, da si je toljkaj lepih vednosti pridobil; obljubil je, da hoče po njih prihodnjič živeti, in tak trud gospodov učencov poverniti. Pričakovali smo zdaj hvalivniga odgovora in spodbade od predstojnih gospodov poslušavcov, ali ni ga hotlo biti — naj ga pa očitna hvala nadomesti! — To je napredovanje Kamnogiške šole, ki še ne obstoji čez pet lét. Zaslugo naj veči ima po raznih sostavkih v „Vedežu“ dobro znani gospod učenik. Bog ga še dolgo tej šoli obderži, da se prav krepko vstanovi proti nemilim zaveranju šolskiga poduka. Privošili bi mu le boljši prihodke trudu in zaslugi primerne. Naj Vam, — častitljivi gospod! sladka vest in rodoljubje do mile matere Slovenije in do njeniga naroda vaše delo slajša, da bi lep izgled vsim učencam z veseljem ostali! —

Novičar iz Ljubljane.

V Ljubljani gresta že dva imenika nasvetovanih mož, ki naj bi za mestni odbor volili, od rok do rok, in še več jih imamo morebiti pričakovati. Sploh se kaže, de Ljubljančanje pri teh volitvah ne bojo rok križem deržali — in to je prav, ker je ta volitev dovolj imenitna. Pa okolj pošiljanje taciš brez občniga posvetovanja napravljenih imenikov, na kterim je

*) Spet moramo častite g. dopisnike prositi, de nam za zlo ne vzamejo, de smo mógli zavolj pomanjkanja prostora njih dopise nekoliko okrajšati. Sila kola lomi. Zahvalimo se tukaj g. dopisnikom očitno in serčno za prijazno podpiranje »Novice« z mnogimi dopisi; pa le eno prosimo: naj bojo oznanjene prigodbe kolikor je moč kratko popisane, de ena predolga ne ovira več drugih. Dobro in kratko! prosijo Novice, ki bi rade v vsakim listu svojim bravcam veliko povedale.